

RUNDSKRIV
fra
RIKSADVOKATEN
R. 2291/80

Del II — nr. 1/1981.

Oslo, 12. februar 1981.

Statsadvokaten i
Politimesteren i

MEDDELELSER TIL OFFENTLIGHETEN OM STRAFFE- SAKER. — OPPLYSNINGER OM ETTERFORSKNING, PÅTALEAVGJØRELSE M.V.¹⁾

I. Generell informasjon. — Opplysninger fra konkrete saker.

Det oppstår i praksis sjelden eller aldri vansker ved formidling av *generell* informasjon til massemedia, såsom opplysninger om kriminalitetsutvikling, tiltak i kriminalitetsbekjempelsen og politiets og påtalemyndighetens holdning til de forskjellige saksgrupper m.v. Slik informasjon bør regelmessig bare gis fra de høyere ledd i politiet, av statsadvokatene og riksadvokaten.

Når det gjelder meddelelser eller opplysninger om *konkrete* saker på de forskjellige trinn av etterforskningen og saksgangen for øvrig, vil det lett oppstå meningsforskjell mellom politi/påtalemyndighet og massemedia om omfanget av og når opplysninger kan eller bør gis til offentligheten. Innen dette felt vil det stadig måtte foretas vurderinger av på den ene side almenhetens behov og krav på opplysninger også om konkrete saker, og på den annen side de regler om og hensyn til taushet som politi/påtalemyndighet må etterleve. For å kunne foreta en bredest mulig vurdering av om og når opplysninger fra konkrete saker skal eller bør gis, er det ikke nok å kjenne etatens eget regelverk. Det vil også være en fordel å ha klart for seg de krav om opplysninger som massemedia stiller for å utøve sin alminnelige kontrollfunksjon og for å kunne ivareta sine plikter til å holde almenheten orientert også om strafforfølgning.

II. Pressens og andre medias krav på, og politiets og påtalemyndighetens adgang til å gi opplysninger.

Pressen mener å ha et alminnelig krav på å få opplysninger hos politiet og påtalemyndigheten. Det hevdes at åpenhet fra nevnte etaters side vil være den beste garanti for at pressen og andre media bringer korrekt informasjon. Det blir samtidig understreket at det enkelte presseorgan (herunder NRK) har et selvstendig ansvar for hva som publiseres.

Videre anser pressen seg ikke bundet til å søke etter opplysninger hos informasjonssjefer og -sekretærer, eller andre personer som etter etatens

¹⁾ Dette rundskriv avløser rundskriv nr. 4/1919 og nr. 5/1932.

regelverk er gitt fullmakt til å uttale seg. Pressen søker opplysninger der de er eller kan være å få (primærkildene). Når det gjelder innsamling av opplysninger og ansvaret for å offentliggjøre disse, skal dette foretas innen rammen av pressens etiske regler.¹⁾ Disse regler fremtrer derfor som et supplement til de alminnelige regler i vårt lovverk om rasediskriminering, ærekrenkelser og mortifikasjon m.v.

Reglene i domstolloven om åpne rettsmøter vil kunne gi pressen og andre media adgang til opplysninger om saker som er under etterforskning. Men ellers har ikke massemedia noe rettslig krav på å få gjøre seg kjent med dokumentene i en straffesak.²⁾ De retningslinjer som er og blir fastsatt særskilt for påtalemyndigheten, vil derfor i praksis være avgjørende for om og i hvilken *utstrekning* opplysninger i enkeltsaker kan gis.

Det er klart at for politiet og påtalemyndigheten vil det være nødvendig å vareta hensynet til etterforskningen og til de personer som er implisert i straffesaken. Utgangspunktet vil her være reglene i påtaleinstruksens § 73 og politiinstruksens § 34 om bevaring av taushet³⁾ om straffesaker og om private forhold som tjenestemenn får vite under arbeidet med sakene. Men disse regler forutsetter at det kan, og ofte også bør, gis opplysninger til offentligheten om konkrete straffesaker. Det bør derfor også fra politiets og påtalemyndighetens side vises forståelse for almenhetens behov for å bli informert om behandlingen av straffesaker. Hensynet til straffesystemets almenpreventive funksjon vil også kunne tale for en slik (begrenset) offentliggjøring. I samsvar med dette er de høyere ledd i politiet og påtalemyndigheten tillagt en skjønnsmessig adgang til å gi opplysninger, og til innen bestemte rammer å delegerer en slik adgang. Men for alle som er gitt adgang til å uttale seg, gjelder det at de hensyn som taler for taushet, klart må telle med i de skjønnsmessige vurderinger som foretas. De nærmere overveininger drøftes nedenfor under pkt. III.

III. Forhold det må legges vekt på ved vurderinger av om og når opplysninger skal gis til offentligheten.

Det er vanskelig og nærmest umulig eksakt å angi i hvor stor utstrekning politiet og påtalemyndigheten skal etterkomme massemedias krav om opplysninger fra straffesaker. Men visse synspunkter og momenter som må telle med i vurderingen, skal nevnes.

1) Norsk Presseforbunds «VÆR VARSOM»-plakat fra 1936, revidert senest 12/11 1975, er innlagt som vedlegg til dette rundskriv.

2) Offentlighetsloven gir ikke rett til å få se dokumentene i en straffesak, jfr. lovens § 6 nr. 6. Pressen vil heller ikke ha krav på utskrift av straffesaksdokumentene etter reglene i strpl. § 131.

3) Sikkerhetsinstruksens og Beskyttelsesinstruksens, begge av 17/3 - er det spesielle og restriktive regler om taushet.

Jeg finner grunn til å understreke at politiet og påtalemyndigheten har et *selvstendig ansvar* for opplysninger som gis til massemedia og som senere blir offentliggjort. Dette gjelder både opplysningenes faktiske innhold og avveiningen av de hensyn som taler for og mot offentliggjøring. Det nytter lite å unnskyldes seg med at opplysningene ikke var forutsatt eller tenkt videreformidlet. Oppsett, oppslag og til dels også formen ved videreformidling av opplysninger til almenheten, er derimot forhold som politi/påtalemyndighet har lite eller intet herredømme over. Det selvstendige ansvar for opplysninger som blir gitt, og også de forhold jeg for øvrig har fremholdt og nevnt, må embets- og tjenestemenn *alltid* ta med i vurderingen.

* På den annen side minner jeg om den alminnelige informasjonsfunksjon som pressen har og som politiet/påtalemyndigheten må vise nødvendig forståelse for. Ved å gi nøkterne opplysninger om de aktuelle sakenes stilling, kan dette motvirke omtale basert på andre mindre velunderrettede kilder. Rent bortsett fra at slike informasjoner ofte er godt nyhetsstoff som almenheten forventer å bli holdt orientert om, vil massemedia samtidig kunne utøve den kontrollfunksjon de er tillagt. Likevel sier det seg selv at også politiet og påtalemyndigheten må vurdere mulige heldige og uheldige sidevirkninger ved å gi opplysninger til slik nyhetsformidling. Hensynet til personvernet og mulige skadevirkninger, uheldige forhold for den videre etterforskning m.v., kan tale for i den enkelte sak å vise tilbakeholdenhet med å gi opplysninger. Men som jeg tidligere har vært inne på, vil en videreformidling av opplysninger ofte ha en preventiv effekt som kan være tjenlig både på kort og noe lengre sikt. Opplysninger fra politiet og påtalemyndigheten kan også være nødvendige eller formålstjenlige for å oppklare misforståelser, korrigere uriktigheter eller usanne rykter som er egnet til å skade personer, organisasjoner, institusjoner m.v., for å advare mot farer og undertiden også for å medvirke til å oppklare lovbrudd.

Av mer konkrete forhold vil jeg nevne at det regelmessig bør vises stor varsomhet med å offentliggjøre eller gi opplysninger om anmeldelser før disse er vurdert og eventuelt nærmere undersøkt. Innstillinger til overordnet påtalemyndighet må det ikke gis opplysninger om før påtalespørsmålene er avgjort. Fortsatt gjelder regelen om at påtalevedtak så vidt mulig ikke må meddeles andre før mistenkte/tiltalte selv har fått underretning om avgjørelsen. Jfr. nedenfor under pkt. IV—6 og 7.

I det følgende (under IV) er punktvis satt opp de regler som fra nå av skal gjelde.

IV. Regler om politiets og påtalemyndighetens opplysninger og meddelelse til offentligheten.¹⁾

1. Ingen i politiet/påtalemyndigheten må kreve eller motta *godtgjørelse* for de opplysninger som gis til massemedia.

¹⁾ Om politiets forhold (utenom etterforsknings- og påtalevirksomhet) og domstolenes forhold til massemedia blir det sendt ut særskilte retningslinjer fra Justisdepartementet.

2. Ingen deler av massemedia, intet presseorgan m.v. må gis fortrinnsrett til informasjoner og opplysninger.
Meddelelser som ikke gis på forespørsel, bør tilbys samtlige alminnelig leste aviser på stedet eller formidles gjennom NTB.
3. Meddelelser og opplysninger til offentligheten må være strengt refererende og gitt i en nøktern form uten vurderende kommentarer.
Navn må ikke nevnes og opplysninger som lett kan røpe identitet må ikke gis, med mindre dette er påkrevd ut fra formålet med meddelelsen eller navnet allerede må antas velkjent i forbindelse med saken, eller nærmere identifisering er nødvendig for å unngå at mistanke kan rettes mot uskyldige, jfr. for øvrig pkt. 4 b og c.
4. Under hensyntagen til personvern og mulige uheldige virkninger for den videre etterforskning og saksbehandling, kan det gis meldinger og opplysninger til massemedia for å
 - a. medvirke til en saklig og nøktern reportasje og omtale i massemedia om strafforfølgning og behandling av straffesaker,
 - b. korrigere uriktigheter eller usanne rykter og opplysninger som er egnet til å skade omdømmet til noen person; organisasjon, institusjon, virksomhet m.v., eller for å skape nødvendig balanse i en omtale,
 - c. advare mot fare og for å oppklare lovbrudd,
 - d. fremme alminnelig lovlydighet.
5. Det må vises særlig varsomhet med opplysninger om og innholdet i anmeldelser, før disse er vurdert og nærmere undersøkt og prøvet.
6. Opplysninger om innholdet i innstillinger til overordnet ledd i påtalemyndigheten må ikke gis før tidligst etter at påtalespørsmålet er avgjort.
7. Meddelelse eller opplysninger om påtalevedtak (henleggelse, påtaleunntatelse, forelegg eller tiltale) må så vidt mulig ikke gis før den eller de anmeldte eller mistenkte har fått underretning om avgjørelsen.
Det må vises varsomhet med for detaljerte opplysninger om foreløpige siktelser.
8. Det tilligger politimesteren selv å gi opplysninger i samsvar med de optrukne retningslinjer, og å delegere denne myndighet til andre stillingsinnehavere i politiet. Politimesteren fastsetter også hvilke rammer som skal settes for den enkeltes rett til å uttale seg, jfr. politiinstruksens § 34.
Fullmakt til å gi opplysninger innen de enkelte saksgrupper må begrenses slik at ikke for mange uttaler seg om samme saker.
9. Statsadvokaten kan i samsvar med de foran gitte retningslinjer, gi opplysninger om avgjørelser og forføyninger som er truffet, og om direktiver som er gitt til politiet om sakens behandling. Statsadvokaten kan likeledes gi opplysninger om administrative forhold i forbindelse med sakenes innbringelse for retten.

10. Opplysninger til offentligheten om overvåkningstjenestens etterforskning ved mistanke om straffbare forhold skal som hovedregel skje ved pressemeldinger fra riksadvokaten, men slik at dette ved spesiell fullmakt overdras til andre når dette finnes formålstjenlig.¹⁾
11. Generell informasjon til massemedia, såsom opplysninger om kriminalitetsutviklingen, tiltak i kriminalitetsbekjempelsen og politiets og påtalemyndighetens holdning til de forskjellige saksgrupper m.v., må regelmessig bare gis fra de høyere ledd i politiet, av statsadvokatene og riksadvokaten.

Magnar Flornes